

Konstitutionsutskottets betänkande

1977/78:9

med anledning av motioner om rösträtten för invandrare m. m.

Motionerna

Yrkanden

I motionen 1975/76:256 av Carl-Henrik Hermansson m. fl. (vpk) yrkas att "riksdagen hos regeringen hemställer om en ny utredning i syfte att pröva frågan om rösträtt för invandrare i riksdagsval".

I motionen 1976/77:47 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas att "riksdagen hos regeringen hemställer om en ny utredning i syfte att positivt pröva frågan om rösträtt för invandrare i riksdagsval".

I motionen 1976/77:586 av Olof Palme m. fl. (s) yrkas att "riksdagen hos regeringen begär att en parlamentariskt sammansatt kommitté tillsätts för att studera invandrarnas deltagande i 1976 års kommunalval samt utreda frågan om rösträtt vid riksdagsval för invandrare utan svenskt medborgarskap och andra åtgärder för att underlätta deras deltagande i de politiska beslutsprocesserna".

Motiveringar

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1975/76:256, som väcktes under allmänna motionstiden 1976, framhålls bl. a. att riksdagen fattar en rad beslut som är av direkt betydelse för kommunerna. Argumentet att det bör vara en demokratisk rätt för varje kommuninvånare att påverka skeendet är således enligt motionen lika giltigt när det gäller invandrades möjligheter att påverka riksdagens politiska sammansättning.

I samma partis motion under den allmänna motionstiden 1977 (1976/77:47) upprepas denna argumentation, kompletterad med bl. a. en beskrivning av erfarenheterna av den kommunala rösträtten för invandrare vid 1976 års val. Enligt motionen är dessa erfarenheter samstämmigt positiva. Den kommunala rösträtten verkade aktiverande på många invandrades intresse för svensk politik och gav ett ökat socialt självförtroende. Svenska myndigheter och politiker tvingades enligt motionen att på ett betydligt mera aktivt sätt än tidigare sätta sig in i invandrarnas problem. I motionen framhålls vidare att det arbete som utförts av rösträttsutredningen och som lett fram till förslag och beslut om kommunal rösträtt för invandrare borde kunna ligga till grund för fortsatta överväganden om invandrades politiska rättigheter och utvidgning av dessa till att också omfatta riksdagsvalen.

I den socialdemokratiska partimotionen framhålls att en grundläggande målsättning för den svenska invandringpolitiken har varit att de utländska medborgare som flyttat till vårt land och varaktigt bosatt sig här så långt

möjligt skall ha samma rättigheter och skyldigheter som svenska medborgare. Bl. a. har invandrarna i allt väsentligt samma intresse som övriga grupper i samhället av att delta i den demokratiska beslutsprocessen och därmed påverka den fortsatta samhällsutvecklingen.

Enligt motionen är det angeläget att de studier som görs i olika sammanhang av invandrarnas deltagande i det politiska livet och i 1976 års kommunalval sammanförs och kompletteras. Detta arbete bör uppdras åt en offentlig utredning med parlamentarisk sammansättning. Utredningen bör ges i uppgift att undersöka i vilken utsträckning invandrarna deltagit i valet och vilka ytterligare åtgärder t. ex. rörande information från samhällets sida som bör vidtas för att underlätta för invandrarna att utnyttja sin rösträtt. En viktig uppgift för utredningen skall också vara att närmare studera frågan om rösträtten kan utvidgas ytterligare och också omfatta riksdagsvalet.

Gällande regler

Enligt regeringsformen är svenskt medborgarskap ett av rösträttsvillkoren vid val till riksdagen. Också för valbarhet till riksdagen krävs svenskt medborgarskap (3 kap. 2 och 10 §§ RF).

För att utlänning skall kunna upptas till svensk medborgare (naturalisation) krävs bl. a. att sökanden sedan fem år har hemvist här i landet. I fråga om dansk, finländsk, isländsk och norsk medborgare är dock kvalifikationstiden för erhållande av svenskt medborgarskap två år. I vissa fall får naturalisation beviljas även om t. ex. hemvistvillkoret inte är uppfyllt (6 § lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap). Naturalisationsreglerna ändrades senast år 1976 (prop. 1975/76:136, InU 44).

Genom beslut av riksdagen hösten 1975 (prop. 1975/76:23, KU 25) erhöll utlänningar bosatta i Sverige rösträtt vid val av kommunfullmäktige, landsting och kyrkofullmäktige. Som särskild förutsättning för rösträtten skulle gälla att den utländske medborgaren har varit kyrkobokförd i Sverige den 1 november de tre åren närmast före valåret. Beslutet innebar också att utlänningar, som uppfyllde rösträttsvillkoren, blev valbara till kommunala förtroendeuppdrag. Här återgivna bestämmelser finns i 2 kap. 3 och 4 §§ kommunallagen (1977:179) och i 9 och 10 §§ lagen (1961:436) om församlingsstyrelse.

De nya reglerna tillämpades för första gången vid 1976 års val till kommunfullmäktige, landsting och kyrkofullmäktige.

Vissa undersökningar av det första "invandrarvalet"

Flera undersökningar har företagits av frågor som har samband med invandrarnas deltagande i 1976 års val. Den mest omfattande undersökningen har redovisats i en rapport från *Expertgruppen för invandningsforskning* (rapport 3, februari 1977). Rapporten har utarbetats av docent Tomas Hammar vid Stockholms universitets statsvetenskapliga institution inom

ramen för forskningsprojektet Politisk resocialisation av invandrare. Projektet stöds med medel från Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond. Till den valbeteendeundersökning, som ingår i rapporten, har arbetsmarknadsdepartementet anslagit medel. I rapporten redovisas undersökningar av bl. a. bakgrunden till reformen, informationen till invandrarväljarna, valdeltagandet och valresultatet. Undersökningen av hur invandrarna röstat grundar sig på intervjuer i Stockholms kommun inom fyra invandrargrupper, nämligen utländska medborgare födda i Finland, Jugoslavien, Polen och Turkiet. En svensk jämförelsegrupp har också ingått i undersökningen. I rapporten, som betecknas som preliminär, framhålls, att utvärderingen av materialet skall fortsätta.

Informationen till invandrarväljarna och andra förberedande åtgärder inför valet behandlas ingående i rapporten Rösträttsprojektet – en slutrapport, som utarbetats av Bo Svedin vid *statens invandrarverk*. I förordet till rapporten framhåller invandrarverkets generaldirektör Kjell Öberg att syftet inte bara är "att medverka till historieskrivningen utan också att redovisa erfarenheter värda att beaktas inför 1979 års val".

Att fastställa om olika myndigheter och organisationer lyckats nå invandrarna med information i samband med valet är syftet med en undersökning som företagits av *nämnden för samhällsinformation* (rapport nr 8, augusti 1977). Undersökningen vill också mer allmänt belysa några invandrargruppers informationssituation. Undersökningen bygger på besöksintervjuer med röstberättigade invandrare från Finland, Jugoslavien och Grekland.

Valdeltagandet i bl. a. olika invandrargrupper ges en detaljerad belysning i en undersökning som utförts av *statistiska centralbyrån* (Statistiska meddelanden Be 1977:5). I undersökningen har uppgiften om valdeltagande inhämtats via länsstyrelserna för ca 24 000 röstberättigade utländska medborgare.

Antalet nominerade resp. valda ledamöter och suppleanter med invandrarbakgrund vid 1976 års val har på uppdrag av statens invandrarverk undersökts av David Schwarz vid Stockholms universitets sociologiska institution. Uppgifterna har insamlats via partiorganisationerna.

Internationella förhållanden

Följande uppgifter är, utom vad beträffar de nordiska länderna och Nya Zeeland, hämtade från rösträttsutredningens betänkande (SOU 1975:15) och propositionen om kommunal rösträtt för invandrare (prop. 1975/76:23).

Rösträtt till val på riksnivå är med några undantag förbehållen medborgarna i resp. land. Undantagen gäller vissa länder inom brittiska samväldet.

I *Storbritannien* gäller f. n. att där bosatta medborgare i samväldesland i rösträttshänseende räknas som brittiska undersåtar och följaktligen har rätt att rösta vid både kommunala val och parlamentsval, förutsatt att de har uppnått den allmänna rösträttsåldern 18 år. De är också valbara vid sådana val

under förutsättning att de har uppnått den allmänna valbarhetsåldern 21 år.

I *Australien* gäller att medborgare i annat samväldesland som har bott i Australien mera än sex månader och uppnått den allmänna rösträttsåldern 18 år har rösträtt och valbarhet i allmänna val på alla nivåer.

I *Canada* hade alla brittiska undersåtar tidigare rösträtt på samma villkor som landets egna medborgare. Den rätten avskaffades år 1968. Som en övergångsanordning fick de som bodde i Canada år 1968 behålla sin rösträtt till år 1973.

På *Nya Zeeland* slopades medborgarskapskravet år 1975. För rösträtt krävs numera endast att vederbörande har sin aktuella hemvist på Nya Zeeland och tidigare varit bosatt där i minst ett år.

Rösträtt för invandrare vid kommunala val föreligger dessutom på Irland, i den australiensiska delstaten Victoria och i kantonen Neuchatel i Schweiz.

Efter rekommendation från Nordiska rådet 1973 och därpå följande utredning inom en nordisk arbetsgrupp hemställde Nordiska rådets presidium i maj 1975 att Nordiska ministerrådet snarast möjligt och senast med verkan till kommunalvalen i Finland och Sverige år 1976, i Danmark och Island år 1978 och i Norge år 1979 skulle söka genomföra den ordningen att medborgare i nordiskt land som under en minsta period som inte får överskrida tre år har haft fast bostad i annat nordiskt land får rösträtt och blir valbar i såväl primärkommunala som sekundärkommunala val i det landet.

Utom i Sverige, där rösträtten alltså inte begränsades till nordiska invandrare, har kommunal rösträtt för medborgare från andra nordiska länder införts i Finland (utom Åland) och tillämpats vid 1976 års kommunalval. I Danmark kommer en proposition i detta ämne att behandlas av folketinget under hösten 1977. I Norge förbereds en lagändring till kommunalvalet 1979.

Tidigare riksdagsbehandling

Frågan om rösträtt för invandrare

I de likalydande motionerna I:94 av herr Björk m. fl. (s) och II:139 av herr Kellgren m. fl. (s) vid 1968 års riksdag hemställdes att grundlagberedningen skulle få i uppdrag att överväga och utreda frågan om rätt för i Sverige bosatta utländska medborgare att i första hand deltaga i landstings- och kommunalval, i andra hand även i riksdagsval. Motionärerna framhöll bl. a. att det sannolikt skulle vara lättare att vinna anslutning till tanken på enbart kommunal rösträtt. Till förmån för en begränsning av rösträtten till kommunalval talade också att man därigenom kunde vinna vissa erfarenheter, innan man eventuellt bestämmer sig för att utsträcka rösträtten även till riksdagsval.

Konstitutionsutskottet (KU 1968:10) fann att motionärerna anfört flera beaktansvärda synpunkter. Enligt utskottet borde frågan kunna upptas till överväganden inom grundlagberedningen. Dessa överväganden borde emellertid vara helt förutsättningslösa; utskottet var inte berett att då inta någon ståndpunkt i sakfrågan. Beredningens prövning av frågan borde begränsas till att gälla kommunalval. Utskottet hemställde att riksdagen skulle anhålla hos Kungl. Maj:t att motionerna överlämnades till grundlagberedningen. Riksdagen följde utskottets hemställan.

I motionen 1971:227 av herr Boo m. fl. (c) hemställdes om utredning av frågan om utökade politiska rättigheter, i första hand kommunal rösträtt, för invandrare. Utskottet framhöll i sitt av riksdagen godkända betänkande (KU 1971:47) att grundlagberedningen, som bl. a. hade att behandla frågan om kommunal rösträtt för invandrare, enligt vad utskottet inhämtat avsåg att i stället rekommendera att väntetiden för erhållande av svenskt medborgarskap förkortades. Utskottet biträdde denna ståndpunkt och underströk önskvärdheten av att åtgärder övervägdes för en väsentlig förkortning av den erforderliga väntetiden för invandrare, som genom naturalisation önskade bli svenska medborgare. Med hänsyn till de förslag som kunde väntas från grundlagberedningen under första delen av 1972 ansåg utskottet att något riksdagsinitiativ inte var erforderligt.

Som redan framgått avvisade grundlagberedningen i sitt i mars 1972 avlämnade betänkande (SOU 1972:15) förslaget om kommunal rösträtt för icke svenska medborgare. Om rösträtten ansågs vara väsentlig för invandrararnas anpassning i Sverige, borde man enligt beredningen i stället bereda dem möjligheter att tidigare än som då var fallet få fullständiga politiska rättigheter. Detta kunde uppnås genom att tiden för erhållande av svenskt medborgarskap förkortades.

I grundlagspropositionen (prop. 1973:90 s. 164) uttalade departementschefen att de närmare villkoren för kommunal rösträtt inte borde tas in i grundlag utan som hittills anges enbart i kommunallagarna, och att det därför inte fanns någon anledning att i sammanhanget ta ställning till frågan om kommunal rösträtt för utländska medborgare.

Under den allmänna motionstiden vid 1973 års riksdag hade väckts fyra motioner om kommunal rösträtt för invandrare, vilka behandlades i samband med grundlagspropositionen. I motionen 1973:113 av herr Björk i Göteborg m. fl. (s) hemställdes om en förutsättningslös utredning av frågan om kommunal rösträtt för invandrare i Sverige. Partimotionen 1973:117 (vpk) innehöll krav på att riksdagen uttalade sig för att invandrare skulle erhålla kommunal rösträtt efter två års vistelse i Sverige. I partimotionen 1973:541 (c) yrkades att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle begära förslag om en vidgning av rösträtten vid kommunala val i enlighet med vad som anförts i motionen. I motionen anfördes under rubriken Medborgarskap och rösträtt följande:

Att endast svenska medborgare får delta i val till riksdagen torde vara väl motiverat. Det kan också vara motiverat att invandrarna genom en tids

vistelse i landet haft möjlighet att sätta sig in i vårt samhällsskick och politiska system innan de blir svenska medborgare. Kvalifikationstiden för svenskt medborgarskap bör dock sänkas till två år för nordiska och tre år för utomnordiska invandrare. En samordning med övriga nordiska länder bör eftersträvas.

Många invandrare söker aldrig svenskt medborgarskap eller väntar mycket länge innan de bestämmer sig för att bli svenska medborgare. De bör dock oavsett medborgarskap ges möjligheter att delta i kommunala val efter samma kvalifikationstid som gäller för att få medborgarskap. Även här bör en samordning med övriga nordiska länder eftersträvas.

I motionen 1973:980 av herr Strömberg m. fl. (fp) hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att förslag skulle framläggas om kommunal rösträtt och valbarhet för invandrare. Enligt motionen borde invandrarverket få i uppdrag att överväga frågan om vistelsetidens längd.

Konstitutionsutskottet (KU 1973:26 s. 25) förordade att frågan förutsättningslöst prövades i särskild ordning. Det fick ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om formerna för detta. I samband med det kompletterande utredningsarbetet borde beaktas också resultatet av de pågående övervägandena inom Nordiska rådet i frågan. – Riksdagen följde utskottet.

I juni 1974 tillkallade kommunministern enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande nio sakkunniga med uppdrag att utreda frågan om kommunal rösträtt och valbarhet för invandrare (rösträttsutredningen). Enligt direktiven borde utredningen arbeta skyndsamt och sträva efter att redovisa resultatet av sina överväganden vid sådan tidpunkt att frågan kunde underställas riksdagen hösten 1975. Utredningen avlämnade i mars 1975 sitt betänkande Kommunal rösträtt för invandrare (SOU 1975:15). I utredningens överväganden berördes ej frågan om rösträtt vid riksdagsval för invandrare.

I partimotionerna 1974:141 (c) och 1974:351 (vpk) samt i motionen 1974:931 av herr Strömberg m. fl. (fp) aktualiserades på nytt frågan om kommunal rösträtt för invandrare. Konstitutionsutskottet (KU 1974:31) hänvisade bl. a. till den pågående rösträttsutredningen och föreslog att motionerna skulle besvaras med vad utskottet anfört, vilket också blev riksdagens beslut. Ett särskilt yttrande (1 vpk) avgavs.

Frågan om rösträtt för invandrare i riksdagsval behandlades vid en frågedebatt i riksdagen i december 1974 (RD 1974:143 s. 212 ff.). Herr Werner i Tyresö (vpk) hade frågat arbetsmarknadsministern om han var beredd att ge utredningen om kommunal rösträtt och valbarhet för invandrare tilläggsdirektiv att utreda frågan om invandrarnas rösträtt till att gälla även riksdagsval. Frågan hade överlämnats till kommunministern för besvarande. Kommunministern framhöll bl. a. i sitt svar att frågan om rösträtt för invandrare vid riksdagsval inrymde flera svårigheter av principiell natur. Redan med hänsyn till arten och omfattningen av rösträttsutredningens uppdrag och angelägenheten av att den tidsplan som gällde för utredningsarbetet hölls var han inte beredd att föreslå att utredningen gavs tilläggsdirektiv av denna innebörd.

Efter remissbehandling av rösträttsutredningens betänkande framlades hösten 1975 proposition om kommunal rösträtt för invandrare (prop. 1975/76:23). Propositionen, som i allt väsentligt anslöt sig till förslagen i betänkandet, godkändes av riksdagen (KU 1975/76:25).

I en följdmotion till propositionen från vänsterpartiet kommunisterna (1975/76:133) yrkades bl. a. att riksdagen hos regeringen skulle hemställa att frågan om rösträtt för invandrare vid val till riksdagen skyndsamt skulle utredas. Utskottet ansåg att förutsättningar saknades för att då överväga rösträtt för utländska medborgare också vid val till riksdagen. I en reservation (1 vpk) föreslogs att riksdagen skulle bifalla motionsyrkandet. Riksdagen avslög reservationen.

Frågan om kvalifikationstiden för svenskt medborgarskap

Enligt tidigare gällande regler var kvalifikationstiden för erhållande av svenskt medborgarskap sju års hemvist i Sverige. För sökande med medborgarskap i annat nordiskt land nedsattes regelmässigt kravet på viss tids vistelse i Sverige till tre år.

Under åren 1971–1975 väcktes motioner med förslag om avkortning av kvalifikationstiden. Den huvudsakliga motiveringen för förslagen var att invandrarna borde få möjlighet att utöva politiska rättigheter, såsom rösträtt, efter en kortare tids vistelse i Sverige än som då var fallet. Enligt en partimotion (fp) till 1971 års riksdag (1971:158) borde utlänning som vistats i landet sedan fyra år – vad gäller nordisk invandrare två år – kunna erhålla svenskt medborgarskap. Inrikesutskottet (InU 1971:26) erinrade om pågående arbete inom grundlagberedningen och invandrarutredningen. Enligt utskottet talade många skäl för en sänkning av kvalifikationstiden. Utskottet var emellertid då inte berett att ta ställning till frågan. En reservation (2 fp) till förmån för motionsyrkandet avslögs av riksdagen.

Samma krav på sänkta kvalifikationstider för förvärv av svenskt medborgarskap återkom i partimotion från folkpartiet vid 1972 års riksdag (1972:595) och i motion av herr Strömberg m. fl. (fp) vid 1973 års riksdag (1973:1545). Vid sin behandling av 1972 års motion vidhöll inrikesutskottet (InU 1972:11) sin principiella inställning från föregående år och förklarade, under hänvisning till grundlagberedningens då nyligen avgivna betänkande, att tiden ännu inte var inne för riksdagen att ta ställning till vilka tidsgränser som i framtiden skulle gälla vid förvärv av svenskt medborgarskap. Reservation (2 fp) avgavs. Riksdagen följde utskottet.

Vid 1973 års riksdag hänvisade inrikesutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande (InU 1973:10) till att konstitutionsutskottet skulle behandla motioner om kommunal rösträtt för invandrare. Enligt utskottet borde frågan om lättnader i tidskravet för erhållande av svenskt medborgarskap inte prövas självständigt i förhållande till förslag om förändringar i utlänningars möjligheter att utöva politiska rättigheter. Ett särskilt yttrande (2 fp) avgavs.

I motionen 1975:1962 av herr Strömberg m. fl. (fp), som väcktes med anledning av proposition 1975:26 om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken m. m., yrkades att riksdagen skulle begära förslag om kortare kvalifikationstider. Inrikesutskottet (InU 1975:6) hänvisade bl. a. till propositionens uppgift om pågående beredning av ändringar i medborgarskapslagstiftningen inom arbetsmarknadsdepartementet och ansåg inte att något initiativ från riksdagens sida var erforderligt. Riksdagen följde utskottet.

På grundval av förslag i invandrarutredningens slutbetänkande (SOU 1974:69) och i en inom arbetsmarknadsdepartementet utarbetad promemoria (Ds A 1975:14) föreslogs i proposition våren 1976 (prop. 1975/76:136) en sänkning av kravet på viss tids hemvist i Sverige vid naturalisation. Naturalisation skulle kunna beviljas annan än nordbo efter fem år. Medborgare i nordiskt land skulle kunna naturaliseras redan efter två års hemvist i Sverige. Utskottet (InU 1975/76:44) tillstyrkte förslaget och förklarade att ett önskemål i den under allmänna motionstiden väckta partimotionen från folkpartiet (1975/76:2130) om sänkning av kvalifikationstiden till fyra år för utomnordiska medborgare och till två år för nordbor i allt väsentligt blivit tillgodosett. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet

Rösträtt vid riksdagsval tillkommer enligt regeringsformen svenska medborgare. Vid val till kommunfullmäktige, landsting och kyrkofullmäktige har sedan 1975 också invandrare utan svenskt medborgarskap rösträtt under förutsättning att invandraren varit bosatt i Sverige den 1 november de närmaste tre åren före valåret. De nya reglerna för kommunal rösträtt tillämpades för första gången vid 1976 års kommunalval.

I partimotionerna 1975/76:256 (vpk), 1976/77:47 (vpk) och 1976/77:586 (s) begärs att frågan om rösträtt för invandrare även i riksdagsval utreds. I motionen 586 föreslås att denna utredning också skall få i uppgift att studera invandrarnas deltagande i 1976 års kommunalval.

I så gott som alla länder är medborgarskap en grundläggande förutsättning för rösträtt vid val på den nationella nivån. Detta samband har motiverats med att rösträtt inte bör tillkomma den som inte känner sådan samhörighet med landet att han vill förvärva medborgarskap. Man har också menat att ett brytande av sambandet mellan rösträtt och medborgarskap skulle leda till att innehållet i medborgarskapet tunnas ut i alltför hög grad.

När den kommunala rösträtten för invandrare infördes genom beslut av en enig riksdag förekom liknande argument i diskussionen, men betydelsen av att ge invandrarna lokalt politiskt inflytande ansågs väga tyngre. När det gäller riksdagsvalen är emellertid enligt utskottet sambandet mellan medborgarskap och rösträtt av grundläggande betydelse. Inte minst rösträtsfrågans internationella betydelse leder till denna slutsats. Utskottet kan därför inte tillstyrka motionernas krav på utredning av frågan om rösträtt till riksdagen för invandrare utan svenskt medborgarskap.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att reglerna för erhållande av svenskt medborgarskap reformerades så sent som 1976. Kvalifikationstiden för medborgarskapsförvärv avkortades då från tre till två år för medborgare från de nordiska länderna och från sju till fem år för andra utländska medborgare. Härigenom fick invandrare möjlighet att snabbare än förut erhålla de politiska rättigheter som är förenade med medborgarskapet, bl. a. rösträtt vid val till riksdagen. Enligt utskottet är det bl. a. genom sådana reformer som invandrarnas politiska rättigheter bör förbättras.

Den utredning som föreslås i motionen 586 skulle också få i uppgift att sammanfatta och komplettera pågående undersökningar om invandrarnas deltagande i 1976 års kommunalval och undersöka behovet av eventuellt ytterligare åtgärder rörande t. ex. information från samhällets sida. En sådan utredning utan sammankoppling med frågan om rösträtt till riksdagen för utländska medborgare skulle enligt utskottets mening i och för sig ha visst intresse. Utskottet vill erinra om att ett forskningsprojekt om invandrarnas deltagande i 1976 års kommunalval redan genomförs med stöd av bl. a. riksbankens jubileumsfond. Något initiativ från riksdagens sida kan därför f. n. inte anses behövligt.

På angivna skäl avstyrker utskottet motionskraven om utredning av frågan om rösträtt vid riksdagsval för invandrare m. m.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. avslår motionen 1975/76:256,
2. avslår motionen 1976/77:47,
3. avslår motionen 1976/77:586.

Stockholm den 8 november 1977

På konstitutionsutskottets vägnar

KARL BOO

Närvarande: Karl Boo (c), Anders Björck (m), Holger Mossberg (s), Bertil Fiskesjö* (c), Olle Svensson (s), Sven-Erik Nordin (c), Ove Karlsson (s), Lars Schött (m), Bengt Kindbom (c), Yngve Nyquist (s), Britta Hammarbacken (c), Wivi-Anne Cederqvist (s), Kerstin Nilsson (s), Marianne Ståhlberg (s) och Daniel Tarschys (fp).

*Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av Holger Mossberg, Olle Svensson, Ove Karlsson, Yngve Nyquist, Wivi-Anne Cederqvist, Kerstin Nilsson och Marianne Ståhlberg (alla s), vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

medborgare. Vid val till kommunfullmäktige, landsting och kyrkofullmäktige har sedan 1975 också invandrare rösträtt under förutsättning att invandraren varit bosatt i Sverige den 1 november de närmaste tre åren före valet. De nya reglerna om kommunal rösträtt för invandrare tillämpades för första gången vid 1976 års kommunalval.

I partimotionen 1976/77:586(s) föreslås att en parlamentariskt sammansatt kommitté får i uppdrag att studera invandrarnas deltagande i 1976 års kommunalval samt utreda frågan om rösträtt vid riksdagsval för invandrare utan svenskt medborgarskap och andra åtgärder för att underlätta deras deltagande i de politiska beslutsprocesserna. I partimotionen 1976/77:47 (vpk) begärs utredning i syfte att positivt pröva frågan om rösträtt för invandrare i riksdagsval. I princip samma krav framförs i den från föregående riksmöte uppskjutna partimotionen 1975/76:256 (vpk).

Som framhålls i motionen 1976/77:586 har en grundläggande målsättning för den svenska invandrapolitiken varit att de utländska medborgare som flyttat till vårt land och varaktigt bosätter sig här så långt möjligt skall ha samma rättigheter och skyldigheter som svenska medborgare. Utvecklingen har också gått mot allt större likställighet mellan invandrare och svenska medborgare. Ett väsentligt steg i utvecklingen mot fullständiga demokratiska rättigheter togs genom riksdagsbeslutet 1975 att införa kommunal rösträtt för invandrare.

Erfarenheterna från 1976 års val är av stor betydelse vid bedömningen av vilka ytterligare åtgärder som krävs för att ge invandrarna större inflytande i den politiska beslutsprocessen. Olika berörda myndigheter har undersökt bl. a. informationen till invandrarna inför 1976 års val och deltagandet i valet. Inom ramen för ett statsvetenskapligt forskningsprojekt om invandrarnas deltagande i det politiska livet har en särskild undersökning gjorts av 1976 års val. Enligt utskottet är det angeläget att resultaten av dessa studier sammanförs och kompletteras av en offentlig utredning med parlamentarisk sammansättning. Utredningen bör ges i uppgift att undersöka i vilken utsträckning invandrarna deltagit i valet och vilka ytterligare åtgärder t. ex. rörande information från samhällets sida som bör vidtas för att underlätta för invandrarna att utnyttja sin rösträtt.

En viktig uppgift för utredningen skall också vara att närmare studera frågan om rösträtten kan utvidgas ytterligare och även omfatta riksdagsvalet. Denna fråga aktualiserar, som framgått av tidigare utredningar, också andra problem än dem som är förbundna med den kommunala rösträtten. Som exempel kan nämnas att vissa invandrare kan få rösträtt både till den svenska riksdagen och hemlandets parlament. Det kan också uppstå en dubbel valbarhet genom att de kan väljas till ledamöter av både den svenska riksdagen och hemlandets parlament. Frågor av detta slag kräver ytterligare överväganden innan beslut kan fattas om rösträtt för invandrarna även i riksdagsval. Inom utredningen bör en kartläggning göras av förhållandena i dessa avseenden i andra länder.

Av det anförda framgår att utskottet vill förorda att en parlamentarisk utredning tillsätts med uppgift att överväga olika åtgärder för att underlätta invandrarnas deltagande i den politiska beslutsprocessen. Utskottet är däremot inte berett att tillstyrka kravet i motionerna 1975/76:256 och 1976/77:47 om en utredning enbart inriktad på frågan om invandrarnas rösträtt vid riksdagsval.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen

1. bifaller motionen 1976/77:586,
2. avslår motionerna 1975/76:256 och 1976/77:47.

